

РЕГИОНАЛЕН СЕЛИЩЕН ВАРИАНТ НА БЪЛГАРСКА ФOLKЛОРНА СВАТБА ОТ СЕЛО ТРЕБИЩА, ОБЛАСТ ПЕШКОПИЯ В Р АЛБАНИЯ

(схематично описание по документален видеоматериал,
заснет от 11 до 14 октомври 1994 г.)

Гергана Цонева

Пловдивски университет „Паусий Хилендарски”

Пригответията за сватбата започват още през седмицата – в сряда или четвъртък се прави т.нар. „засевлок”. За целта възрастни жени, чиито брой трябва да е нечетен, заедно с „кумицата”¹ сеят жито и царевица, които се пренасят на три коня до мелницата. През това време се пеят песни за конкретния момент, присъстващите се черпят с бонбони и се гощават. Алкохол не се пие. Вечерта веселбата продължава до късно, но без оркестър, само с песни и дайрета. Главните действащи лица са кума и „кумицата”².

Две седмици преди сватбата се вари пшеница и се суши. В петък около обяд изсушеното зърно се стрива с два плоски кръгли камъка – „мелене на бунгур”³. Присъстващите се черпят с ракия и сладкиши. Към 17-18 часа една жена от рода на момчето (която обикновено е неговата сестра или снаха), придружавана от малко момченце, отива в дома на невестата и носи украшенията, изпратени от младоженеца. Изпращат я и я посрещат от къщата на младоженеца с песни и дайрета, а от къщата на момичето тя връща почерпка за всички присъстващи. Това се нарича „носене на шаматките”⁴. И в двете къщи същата вечер има оркестри и веселбата продължава до среднощ. Играят се хора, поднася се лека почерпка.

В събота начева съществената част от сватбата. В двора на момичето има гости, които са поканени на обяд. В къщата на бъдещия зет към 10,30 часа започва приготвянето на „кумсто”⁵. За целта в голям казан се варят брашно, олио и захар. Кумът е отговорен за това, помагат му и млади мъже. Около обяд изнасят дрехите, обувките и другите подаръци за младоженците и играят с тях. Около 15 часа от мъжката страна тръгват 23, 25 или 27 (задължително нечетен брой) хора и отиват на банкет у момичето. Обичаят се нарича „предкумой”⁶.

Пазареният оркестър засвирва на предварително определено място в махалата около 17 часа. След като свирят там половин-един час, така че цялото село да ги чуе, хора от мъжката страна ги завеждат в къщата на момчето. От женска страна вечерта идват гости „на айрлия”⁷, като техният брой трябва да е също нечетен, с двама повече или двама по-малко, отколкото са отишли на „предкумой”. Те остават в момковата къща до 1-2 часа.

Късно вечерта млади родственици на младоженеца приготвят „валиджето”⁸ – куфар с лични подаръци от момчето за булката. С песни и закачки куфарът се изнася на двора, където хората се веселят и всички могат да водят хорото с куфара в ръка. Посреднощ желаещи отнасят даровете в къщата на булката, придружавани от един музикант с тъпан. Роклята на булката – „VELO”⁹ се носи допълнително.

В неделя рано сутринта оркестърът засвирва известни мелодии на песни и хора, с което оповестява голямото събитие. В традицията на село Требища съществуват две сватбени знамена – мъжко и женско. Характерното е това, че мъжкият байряк се вдига от брат на бащата на младоженеца, а женското – от брат на майка му. И двете знамена са украсени с цветя, червена ябълка и две мъжки кърпи. Знамената задължително се носят от момчета ергени, които след приключване на пехливанските игри изяждат цялата ябълка сами, взимат едната кърпа, а другата отнасят в къщата, откъдето е вдигнато знамето. Между официалното отиване до домовете за двете знамена, сватбарите посещават дома на кума. И в трите двора се вият хора, оркестърът свири, хората се веселят.

„Бриченето на зетя”¹⁰ се извършва от кума. Момчето сяда на „везана перница”¹¹ върху стол в средата на двора и заобиколено от много хора – сватбари и приятели – бива избърснато от кума. Гостите се черпят с реване и баклава, а те от своя страна дават пари на младоженеца.

Вечерта около 18,30 часа момчето, придружавано от кума, дайджо¹², миджо¹³ и по-близки родственици, тръгват за къщата на булката. Вътре при нея могат да влязат само жените, а младоженецът и мъжете стоят отвън. Преди да се изведе булката, изнасят „пая”¹⁴. Булката „дреми”, като стои със затворени очи и скръстени ръце до момента на свождане.

Булката и младоженеца се връщат заедно в момковата къща, където ги посрещат с „погача”. Деца държат в ръцете си „оклагия”¹⁵, „ченки”¹⁶, сита, зеле и други предмети, свързани с берекета. На прага, преди официалното влизане на булката, се чупи шише с ракия, младите мажат вратата с масло.

Докато жените пеят на младата невеста, мъжете отиват „на пеливани”¹⁷. Младоженецът застава между двете сватбени знамена и приема поздравления. На пехливанските игри участва всеки, който пожелае, като победителят се награждава с пари от кума. До този момент и в двете къщи – на младоженеца и на младоженката – може да отиде всеки от селото, но след това на банкетата присъствуват само предварително поканени хора.

Около 22 часа започва банкетът в двора на момчето, където не присъствуват родителите на момчето. На първото хоро се хващат само най-близките. След полунощ се свири специално хоро само за булката. Тогава „играт невестата”. Кумата и близки родственици „местят кревата”¹⁸ на младите. Булката се прибира в стаята, където кумът довежда младоженеца. Млади момчета и негови приятели ги съпровождат до вратата, а когато влиза в стаята, го удрят (ритуално). От двете страни на вратата стоят двама братя на близка възраст, които държат в ръцете си по една запалена свещ. След влизането на младоженеца, те се прегръщат и целуват и остават там, докато догорят свещите. През това време пред вратата гостите пеят еротични песни, пият ракия и се веселят. Отвътре младите изкарват баклава, реване, месо, „кумсто” и други почерпки. Във време на брачното свождане във банкетът продължава, играе се традиционно „старско” мъжко хоро, гостите се веселят. Обикновено сватбата приключва около 5 часа.

Рано на другата сутрин, в понеделник събуждат младоженците със закачливи песни или оркестър. Младото семейство се поздравява с най-близките от къщата, а булката дарява всички от рода на съпруга си.

С това завършва българската фолклорна сватба в с. Требища, обл. Пешкопия в Р Албания.

БЕЛЕЖКИ

1. Кумица (диал.) – кума.
2. Вж. бел. 1.
3. Бунгур (диал.) – булгур.
4. Шаматки (диал.) – украшения.
5. Кумсто (диал.) – кумство.
6. Предкумой (диал.) – пред кумове.
7. На айрлия (диал. от тур. ез.) – на добро, на щастие, на благополучие.
8. Валидже (диал. от алб. ез.) – куфар.
9. Вело (диал. от алб. ез.) – бяла булчинска рокля.
10. Бриченето на зетя (диал.) – бърсненето на младоженеца.
11. Везана перница (диал.) – бродирана възглавница.
12. Дайджо (диал. от тур. ез.) – вуйчо.

13. Миджо (диал. от тур. ез.) – чичо.
14. Пай (диал. от тур. ез.) – тук ‘чеиз’.
15. Оклагия (диал.) – точилка.
16. Ченки(диал.) - царевичи.
17. На пеливани (диал., пер.-бълг.) – пехливански игри.
18. Местят кревата (диал.) – подреждат леглото.